

ERLEND LOE

Muleum

Vertaald uit het Noors door
Femmigje Andersen Sijtsma

DE GEUS

We storten neer.
Houden van je.
Doe wat je wilt.
Pappa.

(sms verstuurd vanuit het luchtruim boven Centraal-Afrika, april 2005)

15 december 2005

Het is niks voor mij om een dagboek bij te houden, maar iedereen zegt dat ik het moet proberen. Ik kan weer eens niet slapen en ik voel me op dit moment precies kwaad genoeg, of verdrietig genoeg, of wat het ook maar is, om zoiets mafs te doen als dingen neerpennen. Dat is vast goed nieuws in de ogen van die baardaap, die daar ergens beneden in de stad te midden van het plebs een kliniek heeft en al bijna een half jaar zit te zeuren dat ik mijn verdriet moet durven toelaten en dat soort onzin.

Ik heb het helemaal gehad met mensen die het beste met me voorhebben. Met iedereen die medelijden met me heeft. Ze weten gewoon van geen ophouden. Allemaal kijken ze naar me met zo'n blik van: arm-klein-meisje. Ik word er zo langzamerhand kotsmisselijk van. Ik kan hun geen ongelijk geven, het is inderdaad best een beetje sneu voor me, maar dat maak ik zelf wel uit. Gek word je ervan,

om de hele dag zo'n arm klein meisje te zijn. Alsof andere mensen het niet zwaar hebben of verdrietige dingen meemaken. Alsof ik de enige ben op deze aarde die al haar familieleden heeft verloren.

Mevrouw Meyer was altijd een bitch, maar sinds ik alleen ben achtergebleven, doet ze poeslief en kan ze maar niet genoeg benadrukken dat het geen enkel punt is dat ik mijn huiswerk niet heb gemaakt. Ik had eigenlijk liever dat ze een bitch was gebleven, maar zoiets kun je natuurlijk niet hardop zeggen en Constance, dat arme kind, weet niet meer wat ze met me aan moet. Laatst zat ze zo te drammen dat ik ten slotte maar zei dat ze die paarden van haar wat mij betreft in haar reet kon stoppen. We stonden in de metro van het gymnasium naar huis en toen we in de buurt van Besserud kwamen, pakte ze mijn handen vast en smeekte me bijna om met haar te gaan paardrijden in Sørkedalen. Al maanden zeurt ze aan mijn hoofd of ik mee wil, want paardrijden is een prima remedie tegen van alles en nog wat, volgens Constance. Ik hoef alleen maar op een paard te klimmen en opeens doet het er zogenaamd niet meer toe hoeveel familieleden ik heb verloren en op welke manier dat is gebeurd, want zo'n warm, sterk paardenlichaam heeft een helende werking en bezorgt je weer het gevoel dat je leeft. Ik vroeg Constance of er op het Bogstadvann wel eens paarden door het ijs zijn gezakt en met ruiters en al zijn gecrepeerd, maar volgens haar was zoiets nog nooit gebeurd. Toen ik zei dat ik dan ook geen zin had om mee te gaan, keek ze me met een ontzettende hertenblik aan, alsof ze verschrikkelijk met me te doen had, maar omdat ik nog veel meer met haar te doen had, staarde ik met zo'n zelfde hertenblik terug en zo stonden we elkaar een tijdje aan te kijken met een herten-

blik vol medelijden, tot Constance in de gaten kreeg dat ik haar belachelijk maakte. Toen stapte ze uit en ik riep haar na dat ze die paarden wat mij betreft in haar je-weet-wel mocht stoppen en aangezien ik gisteren geen zin had om naar school te gaan, denkt ze nu vast dat we ruzie hebben of zoiets, maar dat kan me eigenlijk niets schelen. Ik heb heus wel door dat dat best slecht is, dat het me niets kan schelen, bedoel ik.

17 december

Goh, nu zit ik alweer te schrijven. Ik zou niet weten waarom, maar dat doet er ook niet toe. Het waarom interesseert me opeens niet meer, merk ik. Ik registreer alleen dat er bepaalde dingen gebeuren. Vliegtuigen storten neer. Waarom doet er niet toe. Vreemd, maar op de een of andere manier is het fijn om te schrijven. Ook al betekent dat dat ik die psycho-Geir met zijn baard gelijk moet geven en dat valt nog niet mee. Hij heeft een enorm air en beweert dat hij precies weet hoe mensen met problemen denken en hoe je dat soort mensen kunt helpen om weer een 'nagenoeg normaal bestaan' op te bouwen, zoals hij dat noemt. Een paar weken geleden vroeg ik hem of hij zelf soms al zijn familieleden heeft verloren bij een vliegtuigongeluk, maar dat bleek niet het geval. Toen ik hem vroeg hoe hij dan zo vreselijk zeker weet hoe ik me voel, zei hij dat hij heel veel ervaring heeft en bovendien op verschillende scholen en universiteiten in binnen- en buitenland heeft gezeten en met hordes mensen heeft gesproken die in dezelfde situatie zitten als ik. Ik zei dat hij een eind moest opflikkeren, maar hij schonk me van achter zijn baard een zachtaardige, warme glimlach en op de een of andere manier lukte het hem om sympathiek over te komen en dat is bijna nog het ergst. Hij heeft het nooit

met zoveel woorden gezegd, maar hij geeft me telkens het gevoel dat hij gelijk heeft en dat ik gewoon de verkeerde instelling heb, maar zeg nou zelf, hoeveel mensen hebben eigenlijk een superpositieve, open houding als al hun familieleden een paar maanden tevoren bij een vliegtuigongeluk om het leven zijn gekomen in Afrika? Bovendien is het verdomme bijna Kerst. Mijn eerste Kerst alleen in dit absurd grote, lege huis. Ik ben door minstens vijftien ooms, tantes, vrienden van mijn ouders en ouders van mijn vrienden uitgenodigd om bij hen Kerst te komen vieren, maar dan zeg ik gewoon dat ik al naar Constance en haar ouders ga. En tegen hen zeg ik dat ik dan bij Trond en Bitten ben. 'Dat is fijn', zeggen ze dan. Want het gaat erom dat ik niet alleen thuiszit. Wat een bullshit. Er zitten duizenden mensen alleen thuis op Kerstavond. En wat heb ik nou aan Kerst? Ik ben sowieso niet van plan om nog erg lang te blijven leven. Niet dat ik al wat gepland heb, hoor. We zien wel.

20 december

Toen ik zonet bij het panoramaraam zat, herinnerde ik me opeens een gesprek tussen Tom en pap. Ze dachten dat ik op de bank lag te slapen, maar ik kon alles volgen. Dat was in de tijd dat Tom verkering had met keramiek-Renate, hij speelde toen in een band en wilde schrijver worden of kunstenaar of wat dan ook. Hij wilde zelfs stoppen met het gymnasium. Pap had hem op het matje geroepen en ik weet nog goed hoe ik in mijn vuistje lachte. Ik stond vierkant achter pap. Zoals altijd. Pap bleef doodkalm en zei dat ons soort zich met belangrijkere dingen bezighoudt dan met muziek maken, lanterfant en een beetje de creatieveling uithangen. 'De meeste mensen die zichzelf creatief noemen,' zei hij, 'zijn allesbehalve crea-

tief. Ze proberen er net zo uit te zien als mensen die echt creatief zijn en flansen wat flauwekul in elkaar waar geen hond zich voor interesseert. Er is geen kunst aan om je artistiek en interessant voor te doen. Maar mensen die echt innovatief zijn, die zijn dat gewoon. Die maken daar geen bombarie van.’ En toen zei hij dat de geldkraan onmiddellijk dichtging als Tom het gymnasium niet zou afmaken en dan moest hij zich maar in zijn eentje zien te redden. Maar mocht hij na het gymnasium en een studie rechten willen gaan schrijven, kleien of God mag weten wat, dan stond hij daar vrij in, pap zou hem geen strobreed in de weg leggen. Ik weet nog hoe bleek Tom tijdens dat gesprek werd. Pap wees naar het lager gelegen gedeelte van de stad en hij zei dat Tom het schrijven en het aanmodderen maar moest overlaten aan de mensen die daar beneden woonden. ‘In dit deel van de stad’, zei pap, ‘doen we niet aan schrijven. Wij houden de zaakjes draaiende, wij brengen geld in het laatje. Bovendien vind ik die Renate niets voor jou, ze is veel te onbezonnen, te zweverig, moet ik er nog meer woorden aan vuil maken, of is het zo wel duidelijk?’ Het was Tom volkomen duidelijk.

Drie maanden voordat het vliegtuig neerstortte, studeerde hij af als jurist.

En nu zit ik te schrijven, pap. Ook al heb je gezegd dat ons soort niet schrijft. Je had het mis. Het feit dat ik hier zit te schrijven, bewijst dat je het mis had. Het is jouw schuld dat ik schrijf. Het is jouw fucking schuld.

21 december

Constance denkt natuurlijk dat de zon vandaag weer de andere kant opgaat. Ik heb haar proberen uit te leggen dat de zon vandaag helemaal niet van richting verandert, maar dat hij vanaf 19:35 telkens een stukje hoger aan de hemel

zal staan. 'De zon merkt daar zelf niets van', legde ik haar uit. 'Alleen wij merken daar wat van. Met Oud en Nieuw duurt de dag bij ons in Oslo alweer zes minuten langer dan nu. Maar zelf merkt de zon daar dus niets van en in zijn hele bestaan is hij nog nooit een andere kant op gaan draaien.' Constance kan er niet tegen als je haar verbetert, dus liep ze boos weg, naar haar paarden in Sørkedalen. Ik ben niet komen opdagen op het zonnewendefeestje dat ze vanavond zou geven. Over mijn lijk dat ik ga vieren dat de dagen weer lengen. Zo kort mogelijke dagen, dat is mijn doel. Nog maar net wakker of je moet alweer naar bed. Dat is mijn ideaal. De enige die hier een probleem heeft is Constance. Ze snapt helemaal niets. Ze heeft geen flauw idee of je de klok vooruit of achteruit moet zetten als we op zomertijd overgaan. Die raakt straks binnen de kortste keren aan lagerwal als ze erachter komt dat je niet je beroep kunt maken van het paardenmeisjesbestaan.

Ik heb geprobeerd Krzysztof over te halen om met Kerst hier te blijven. Ik zei dat ik het niet fijn vind om alleen thuis te zijn, maar hij besloot toch te gaan. Ik heb hem goed betaald opdat hij straks wel weer terugkomt. Dat zou pap ook hebben gedaan. Krzysztof heeft ontzettend goed werk geleverd. Hij is bijna klaar met het tweede zwembad. Ik heb ervoor gezorgd dat hij het helemaal in de geest van pap heeft afgemaakt. Donkerblauwe, achthoekige tegeltjes, precies zoals het zwembad van dat hotel in Berlijn waar we vorig jaar met Pasen waren. Mam was het er vast niet mee eens geweest. Ze had altijd zo'n uitgesproken mening over dat soort dingen. Maar nu is mijn mening de enige die telt. Krzysztof is echt een kei. Hij werkt voor een habbekrats, neemt genoeg met het kleinste kamertje in huis en het enige wat hij van mij verlangt is een wollen

deken en een asbak. Ik kan er gewoon niet bij dat Polen het op internationaal niveau niet verder weet te schoppen. Misschien komt het doordat ze alsmaar aan het bidden zijn. Dat doet Krzysztow ook. Ik heb geen idee waar hij voor bidt. Ik wil het ook niet weten. Op de dag dat de paus doodging, heeft hij geen enkele tegel gezet. Maar daarvoor en ook na die tijd heeft hij er heel wat gezet. Waarom schrijf ik dit eigenlijk op?

24 december

Wat een eindeloos gezeik. Stuk voor stuk zijn ze langs geweest, de hele familie van mijn vaders én van mijn moeders kant, met cadeautjes en troostende woorden. Allemaal deden ze alsof het oké was dat ik geen kerstversiering heb opgehangen, maar ondertussen vinden ze het hartstikke sneu voor me en maken ze zich zorgen. En daar hebben ze alle redenen toe, lijkt mij. Wat hadden ze dan verwacht?

Toen de laatste de deur uit was, reed ik met de Jaguar, ja, je hoort het goed, pap, ik reed met de Jáguar, want die is nu van mij, niet dan, alles is nu van mij, zo gaat dat toch, dus ik reed met de Jaguar naar de kerstviering voor dak- en thuislozen om alle cadeautjes die ik had gekregen daar af te leveren, want dat had ik gelezen in de avondeditie van de Aftenposten, dat ze cadeautjes nodig hadden. Ik mag in principe nog niet autorijden, maar ik ga er gewoon keihard van uit dat de politie een à twee uurtjes voordat Kerst wordt ingeluid, zoals dat zo mooi heet, niet zo'n mooie auto gaat aanhouden. Dat bezorgde me wel een goed gevoel. Maar toen ik thuiskwam, vond ik nog een cadeautje. Van Krzysztow. Dat zal hij wel op de schoorsteenmantel hebben gezet voordat hij wegging. Wat lief van hem. Het was een cd van een man die Anthony heet en op verdrietige toon zingt dat hij liever een vrouw had

willen zijn. Ik heb de cd al een paar keer beluisterd en ik heb hem nu tijdens het schrijven ook op staan, het is heel sentimenteel, een grenzeloos verlangen en ook al herken ik me niet in zijn problemen, op de een of andere manier helpt het me toch. Hij zingt over pijn en dat is voor mij genoeg, elke vorm van pijn is bruikbaar. Krzysztof doet hele dagen niets anders dan tegelzetten en hij is katholiek, maar hij is bepaald niet op zijn achterhoofd gevallen.

Elke dag gaan er zo'n 155.000 mensen dood, heb ik net ergens gelezen. Dat zijn er 57 miljoen per jaar. 6458 per uur. 108 per minuut. Ik vraag me af of dat een troost is. Aan de ene kant wel. Aan de andere kant niet.

25 december

Het is inmiddels nacht en ik kan niet slapen, ik lig hier en ben zo godvergeten kwaad op je, pap. Afrika staat maar voor drie procent van alle passagiersvluchten, maar ook voor bijna veertig procent van de dodelijke ongevalen. Allemaal onstabiele landen en van die oude, slecht onderhouden vliegtuigen. Dat wist je donders goed. En toch moest jij zo nodig met Tom en mam van die gevaarlijke, binnenlandse vluchten nemen. Mij wilde je niet mee hebben. Ik moest alleen thuisblijven om geen lessen te missen en als ik over een paar jaar klaar zou zijn met mijn studie rechten zouden mam en jij eenzelfde soort reis met mij maken. Dat heb je zelf gezegd. En dat sms'je dat je stuurde toen je in de gaten kreeg dat jullie gingen neerstorten. Waar sloeg dat eigenlijk op? Dacht je soms dat het er door zo'n berichtje gemakkelijker op zou worden voor mij? Het is alleen maar erger geworden, snap je dat dan niet? Erger, omdat ik weet dat jullie alles zagen aankomen, jullie wisten dat jullie geen schijn van kans maakten. Maar in alle paniek wist jij het hoofd zo koel te

houden dat je aan mij dacht, aan hoe ik hierop zou reageren en hoe dit de rest van mijn leven zou beïnvloeden. Dat is een verschrikkelijke wetenschap, pap, dat is ondraaglijk. Ik wil niet meer leven. Ik eet tegenwoordig bijna al mijn maaltijden bij restaurant Holmenkollen. Ik heb geen zin om naar de supermarkt te gaan of te koken. Ik weet dat dat restaurant jou niet aanstond. In de zaterdagbijlage van *Dagbladet* stond dat het een prijzige toeristenval was. Daar moest jij toen om lachen. Je mocht de bedrijfsleider niet. Maar je hebt me nooit uitgelegd waarom. Dat doet er nu ook niet meer toe. Tegen mij lacht hij altijd als ik binnenkom en telkens als hij denkt dat ik het niet doorheb, kleedt hij me uit met zijn ogen. Maar aan andere kant geeft hij me wel altijd korting. Wat heb ik daar nou aan? Als ik straks mijn rijbewijs heb, ga ik hem aanrijden en daarna ga ik ervandoor. Hit-and-run, zoals dat heet. Ik heb een heleboel rare gedachten in mijn hoofd. Misschien is het niet zo'n goed idee om die allemaal op te schrijven.

26 december

Constance is vandaag langs geweest. Ze is erachter gekomen dat ik iedereen erin heb geluisd en met Kerst toch alleen thuis ben. Maar ze zei er niks van. Dat is erg aardig van haar. Ze had typische kerstgerechten voor me meegebracht en ik verraste mezelf door wat van de spareribs en lamsribbetjes te nemen. Ik kreeg bijna een kick van al dat vette eten. Vroeger had ik zulk eten met geen vinger aangeraakt, maar nu maak ik me niet meer druk om mijn figuur. Wat heb je aan een figuur als je dood bent. Constance vroeg of ik mee wil doen aan een stuk dat de toneelclub van ons gymnasium in januari gaat opvoeren. Het Christelijk Gymnasium is natuurlijk zo ongeveer de enige middelbare school in heel Oslo die geen revue

heeft. De schoolleiding is vermoedelijk bang dat een revue alleen maar uitloopt op een boel schuttingtaal en dat kan natuurlijk niet op het voorbeeldige Christelijk Gymnasium, maar toneel mag wel, en toch mocht Jeanette, die een kleine bijrol had gekregen, niet meedoen van haar vader, vertelde Constance. Er was blijkbaar heel wat om te doen geweest, maar haar vader is nog christelijker dan de rest, dus dankzij hem krijg ik nu de kans om op het toneel te debuten. Het gaat om een heel kleine rol, geloof ik. Ik hoef maar een paar zinnen te zeggen en ik moet door een deur binnenkomen, maar volgens Constance is het goed voor me om onder de mensen te zijn en ergens aan mee te doen. Het maakt bijna niet uit waaraan, heb ik het idee, als ik maar een beetje met mensen of dieren omga, word ik vanzelf weer blij, of zoiets. Eigenlijk wil ik haar helemaal niet zo belachelijk maken, want ze bedoelt het natuurlijk supergoed en het is allemaal hartstikke lief van haar. Ik heb tegen haar gezegd dat ik er over na zal denken. Dat voelt in ieder geval beter dan botweg nee zeggen.